

ПІВДЕННО- УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

ПРОГРАМА ТА МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

4-5 грудня, 2023 р.

м. Одеса

*VI Всеукраїнська науково-практична
конференція
студентів та молодих вчених*

Програма та матеріали виступів учасників

*ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ*

3. Указ Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади»
4. Українська революція 1917—1921 <https://old.uinp.gov.ua/page/ukrainska-revoljutsiya-1917-21>.

Ігор Семенов – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП «Філософія», спеціальність 033 «Філософія»
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Філософія пройшла різні етапи становлення та розвитку. У її рамках були сформовані різні школи, вчення, теорії, парадигми. Сучасна філософська думка розвивається у напрямі осмислення складної, динамічної, суперечливої реальності. У цьому виявляються загальні глобальні процеси, і локально-регіональні зміни, конкретні тенденції глобалізації. Значно зростає інтерес до локальних соціокультурних традицій, що часто сягають старовини, давнини.

Сьогодні філософи, як і раніше стикаються з різноманітними питаннями, які охоплюють сфери етики, метафізики, епістемології та самої природи людського існування. Але перед ними стоять вже зовсім інші завдання. Ці завдання полягають у осмисленні шляху розумного, мирного розвитку людства, покращення добробуту людей в умовах глобалізації, подолання насильства, воєн, наслідків технологічних та природних катастроф, визначення шляхів удосконалення людини, людства. Вирішуючи їх, представники сучасних філософських течій намагаються спиратися на розум, часто продукуючи утопії та антиутопії. У них вони представляють абстрактні, а часом і фантастичні версії майбутнього людства.

Найчастіше у сучасній філософії виділяють такі концептуальні проблеми [1]:

1. Еклектична проблематика. Сучасна філософія відмовляється від пошуку істини, вона працює з інтерпретацією традиції, досліджує конкретні ситуації.
2. Істинність та значимість того чи іншого знання або технологічного знаряддя визнається, якщо це може бути реалізовано практично.
3. Лінгвістична проблематика. Вона пов'язана із кваліфікуванням будь-якого питання філософії як лінгвістичного питання. Будь-яка річ і явище, на думку сучасної філософії, існує у сфері мови. Особливу популярність у зв'язку з вирішенням цієї проблематики набуває аналітична філософія та концепція «мов ігор Вітгенштейна».
4. Політична проблематика. Метанаратив, що відкидається сучасною філософією, розуміється нею як прояв влади, що уніфікує, підпорядковує ідеї загального індивідуальним особливостям особистості людини.

Основними особливостями сучасних філософських досліджень є:

1. Дослідження маргінальної культури та її артефактів.
2. Вираження недовіри до тоталітарного, загального мислення, фрагментації думок.
3. «Смерть автора», що має свій прояв у твердженні відсутності всякого інтелектуального та текстологічного канону.
4. «Смерть суб'єкта». В цьому випадку суб'єкт, що пізнає перестає бути ментальним, інтелектуальним центром у науковій діяльності.
5. Концепт іронії як одного з головних принципів філософствування, що виражається у використанні алегорій, мовних ігор тощо.
6. Поєднання філософського та художнього текстів.

Загалом сучасна філософія продовжує лінію осмислення специфіки навколишнього світу та суспільства. Щодо сучасних течій філософських досліджень, то одним з напрямків думки, який залишив слід у сучасній філософії є постмодернізм. З'явившись у другій половині ХХ ст., постмодерні мислителі кинули виклик великим наративам і метанаративам, які намагалися пояснити світ в універсальних термінах. Такі діячі, як Ж. Дерріда, наголошували на деконструкції, спонукаючи до вивчення лінгвістичних структур, які лежать в основі людського розуміння реальності. На хвилі постмодернізму істина стає мінливою та залежною від контексту сутністю, а скептицизм щодо головних ідеологій пронизує філософський дискурс.

Екзистенційні теми, що йдуть корінням у праці таких мислителів, як Ж.-П. Сартр і А. Камю, також продовжують резонувати в сучасній філософії. Однак екзистенційні твердження тепер часто застосовуються до глобалізованого та взаємопов'язаного світу. Дослідження індивідуальної свободи, відповідальності та пошуку сенсу зазнало глобальної трансформації. Тому в сучасному взаємопов'язаному глобалізованому світі екзистенційні питання ґрунтуються на дослідженні ідентичності, автентичності та свободи в умовах культурної різноманітності. Тобто екзистенціалізм пристосовується до вирішення проблем ідентичності у світі, де кордони розмиваються.

Значно вирізняється серед сучасних філософських течій екофілософія. Адже екологічна криза породила бурхливе поле філософських досліджень, зосереджених на стосунках людства зі світом природи. Екофілософія досліджує етичні рамки, які виходять за рамки антропоцентризму, визнаючи внутрішню цінність нелюдських істот. Фахівці з екологічної етики розмірковують над питаннями екологічної відповідальності, взаємозалежності та моральних вимірів зміни клімату. Ця тенденція відображає зростаюче усвідомлення гострої потреби у філософських перспективах, які спрямовують етичне спілкування людини з навколишнім середовищем.

Затребувана філософія, хоч і не так, як раніше, у сфері науки, особливо фундаментальної. Тому, визначальним напрямком у ній є нейрофілософія, що була породжена досягненнями нейронауки, які викликали відродження у

філософському дослідженні свідомості. Нейрофілософія заглиблюється в нейронні основи суб'єктивного досвіду, кидаючи виклик традиційним дуалістичним поглядам на розум і тіло. Прихильники цієї теорії розглядають питання про природу свідомості, свободу волі та наслідки нейронаукових відкриттів для розуміння особистої ідентичності людини. Ця течія є прикладом міждисциплінарного характеру сучасного філософського дослідження.

У міру того як технології все більше стали переплітатися з людським існуванням, етичні питання щодо їх розробки та застосування зайняли чільне місце серед філософських досліджень. Прихильники цього напрямку досліджують моральні аспекти штучного інтелекту, конфіденційність у цифрову епоху та вплив технологій на соціальні відношення. Перетин етики та технологій відображає потребу у філософських роздумах, які б вирішували етичні виклики нашого технологічно орієнтованого суспільства.

Сучасна філософія визначається не тільки хронологічно, а й змістовно. Адже для неї характерне неklasичне розуміння раціональності [2]. Головним чином, це пов'язано з розумінням інтелектуальної діяльності людини та її ставленням до реальності. Логіка думки і порядок реальності «самої по собі» не тотожні, змінюється саме розуміння раціональності: раціонально не означає однозначно і загальнозначимо, існують різні типи духовного освоєння дійсності. Логіка релігійної свідомості відмінна від логіки наукової свідомості і ця відмінність розташовується не за шкалою істинне/не істинне, але відповідно до різниці формотворчих принципів.

Із всього різноманіття сучасної філософії умовно можна виділити дві світоглядні установки, яких можна віднести різні філософські концепції [3]:

1. Антропоцентрична світоглядна установка, що характерна для екзистенційно-феноменологічного напрямку сучасної філософії з його орієнтацією на проблеми людського буття (проблеми сенсу життя, свободи, творчості).
2. Установка на позитивне знання, що виражає згоду з існуючою ситуацією людини у світі. Вона представлена позитивістськи-прагматичним напрямком сучасної філософії, в центрі уваги якого стоять проблеми науки та практичного успіху людської діяльності.

Бачимо, що роль філософії в умовах розвитку сучасного світу є багатогранною. Це ціла мережа дослідницьких проєктів, які осмислюють справжній світ у контексті нової системи координат, піклуючись про збереження наступності, ключових позицій буття людини та майбутнього людства. Без неї неможливо налагодити діалог різних культур і показати шляхи вирішення конфліктів. Тому, сучасні люди потребують нових ідей, що змінюють і вдосконалюють світ, розвивають духовну сутність людини, яка прагне подолати насильство. Проте це завдання є можливим лише завдяки освоєнню різноманітних знань різних філософських течій та систем, що формують різні типи світоглядів та дозволяють виробити цілісну картину сучасного суперечливого світу.

Та не зважаючи на її значну роль, популярність філософії в сучасному суспільстві, українському в тому числі – невелика. Це пов'язано з тим, що сучасне суспільство мало цікавиться теоретичними міркуваннями про граничні підстави буття і сенс життя. Люди стали максимально прагматичними, відкрито демонструючи орієнтацію на отримання вигоди, навіть шляхом явної зневаги до традиційних цінностей (любові, справедливості, честі, порядності, відповідальності, співпереживання чужого горя тощо) [4]. Основою багатьох сучасних конфліктів та проблем є проблема деградації духовних джерел людського життя.

Іншою причиною є те, що сучасне суспільство досі сприймає філософію як дисципліну статичну, яка практично не має відношення до сучасності. Або навіть не як дисципліну, а зовсім як мудрість століть. Але час не стоїть на місці, і філософія вже давно є не лише критицизмом І. Канта. Сьогодні філософія – це ціла мережа дослідницьких проектів, спрямованих на те, щоб мислити у нових категоріях.

Тому нам варто зрозуміти, що без філософії, що володіє різноманітними функціями – світоглядною, пізнавальною, ідеологічною, прогностичною, аксіологічною, стає неможливим системний, цілісний аналіз різних проблем цивілізації, складного глобального світу, що динамічно змінюється. Саме при ґрунтовному освоєнні філософії у контексті співвідношення з реальністю сучасна людина зможе зрозуміти її інструменталістські можливості, осмислити відповідні соціально-економічні, інформаційні технології, різні форми комунікацій. Це стане можливим, якщо більше спиратися на нераціональні способи пізнання, вираження думки, які, на наш погляд, не повинні протиставлятися раціональному аналізу. Саме їхня комплементарність – основа для об'ємного, цілісного пізнання людини та сучасного світу.

Отже, сучасна філософія є формою суспільної свідомості та соціальним фактором, що продовжує свій розвиток у складних умовах. Адже в умовах глобалізації та зміни людських цінностей вона піддається серйозним випробуванням на міцність, намагаючись зберегти свою популярність та необхідність.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення: зб. наук. праць / редкол. М. А. Козловець, Л. В. Горохова, О. В. Чаплінська [та ін.]. Житомир: Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2022. 192 с.
2. Бойко А. І., Гудима І. П., Кулешов О. В. Сучасна філософія: основні розділи, поняття, проблеми, ідеї : навч. посібник. М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2017. 154 с.
3. Габович О. Огляд сучасної філософії науки : Частина перша: Метапроблема впорядкування та спеціалізація філософій науки. Філософська думка. 2022. № 1. С. 115-133.

4. Павлов В. Статус і завдання філософії в сучасному суспільстві. Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія», 2023. № 46, 152–164

Грина Старовойтова – кандидатка філософських наук, доцентка кафедри філософії

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, м. Одеса, Україна

ІННОВАЦІЙНА ПРОГРАМА «ФІЛОСОФІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ» В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Загальносвітову тенденцію розвитку людства визначає перехід від постіндустріального суспільства до інформаційного. Інформація набуває пріоритету серед багатьох культурних цінностей та вважається їх підґрунтям. А отримання й робота з інформацією є однією з цілей освітнього процесу.

Зараз ми бачимо постійне відставання освіти від потреб суспільства, відсутність освітніх форм для трансляції головного здобуття сучасного наукового знання у формуванні людини ХХІ ст. що потребує обґрунтування методологічних засад філософії сучасної освіти, як нового рівня дослідження і розв’язання багатьох проблем людського буття.

Філософія освіти знаходиться сьогодні в ситуації пошуків шляхів свого майбутнього розвитку. Аналіз багатьох робіт, показує, що сьогодні філософія освіти не відповідає сучасним проблемам і завданням в освітньо-виховній сфері. Але, як правило, філософи не можуть відмовитися від звичного розуміння. Тому сьогодні необхідно розглядати проблематику освітньо-виховної сфери в контексті найактуальніших тенденцій розвитку сучасної культури і цивілізації, ситуації в нашій країні.

Міністерство освіти і науки України переглядає програму та методи навчання в школі, зацікавившись міжнародним досвідом, бажаючи запровадити в українську систему освіти найкращі методики. Одна з таких методик – програма «Філософія для дітей», що успішно працює вже в 80 країнах світу. «Філософія для дітей» (Philosophy for Children)— міжнародна освітня стратегія навчання, розроблена в 1970-х роках колективом вчених університету Монклер (Montclair) штату Нью-Джерсі (США) на чолі з професором Метью Ліпманом [8]. Сьогодні її теорія і практика широко використовується у більш ніж 80-ти країнах світу і на 16-ти мовах як дієвий філософський інструментарій розвитку мисленнєвих навичок.

Виходячи з того, що філософія вчить: мистецтву мислити, формуючи інтелект; мистецтву переживати, формуючи екзистенційну сферу; мистецтву жити, формуючи ціннісний і духовний світ людини і ця інтегральна педагогічна стратегія базується на: проблемних формах навчання; «сократівському діалозі», діалозі з перехопленням ініціативи; методі "товариства дослідників"; пошуку